

затверджений Порядок накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу і Порядок відрахування на виробництво соціальної рекламної інформації про шкоду тютюнопаління і вживання алкогольних напоїв.

За період, що пройшов з моменту прийняття Закону, продовжували видаватися нормативні акти, що регулюють відносини в конкретних сферах рекламного бізнесу. Наприклад, Типові правила розміщення зовнішньої реклами, Порядок реклами лікарських коштів, призначених для медичних установ і лікарів і ін.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що нині процес державного регулювання рекламної діяльності в Україні постійно розширюється. Однак існує ще чимало проблем, що треба буде розв'язати. Так, сферою, що залишається поза контролем держави, є соціальна і політична реклама. Серйозною проблемою залишається неузгодженість та недостатня зрозумілість механізму і системи органів контролю за рекламною діяльністю. Очевидно, що вимагають свого рішення питання державного і суспільного контролю прямого маркетингу. У цивілізованих державах вже давно жорстко регулюються такі засоби маркетингових комунікацій, як спонсорство і стимулювання збуту (насамперед у частині безкоштовного поширення тютюнових виробів). У першу чергу, ці засоби впроваджуються в інтересах споживачів. Будемо сподіватися, що в Україні, що проголосила курс на європейську інтеграцію та входження у світове співтовариство, цей процес буде розвиватися і надалі.

Література

1. Ромат Е. В. Реклама в системе маркетинга. — Харьков: Студцентр, 1995. — 229 с.
2. Сендидж Ч. Г., Фрайбургер В., Ротцолл К. Реклама: теория и практика: Пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. ст. Е. М. Пеньковой. — М.: Прогресс, 1989. — 630 с.
3. Рожков И. Я. Международное рекламное дело. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1994. — 175 с.

УДК 351.761

О. П. Федотов
асистент кафедри митного
та морського права ОНЮА

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПО БОРОТБІ З КОНТРАБАНДОЮ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ТА ПРЕКУРСОРІВ

Наркобізнес — найбільш прибуткова сфера злочинності. За останні роки наркозлочинність впевнено зайняла одне з провідних місць серед інших видів злочинів. Її специфікою є те, що людина, яка стає на цей шлях, не може зійти з нього і заради тривогого “кайфу” готова йти на скоєння інших злочинів, так як з кожним разом потреба в наркозіїлі зростає.

У системі злочинів, котрі пов'язані з незаконним обігом наркотиків, одне з найбільш небезпечних місць посідає контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (далі — НЗ, ПР і П).

Оскільки в умовах формування вільних ринкових стосунків ділки міжнародної наркомафії прагнуть використати зручне положення України для прокладання нових наркотрафіків. Злочинні шляхи транспортування наркотичних засобів пролягли практично з усіх суміжних із Україною держав. Основними країнами постачання контрабандних наркотиків в Україну є такі країни: Росія, Молдова, Таджикистан, Пакистан, Афганістан, Польща та Румунія.

В Україні боротьба з контрабандою наркотиків здійснюється як шляхом законодавчого закріплення основних напрямків, форм і методів протидії незаконному обігу наркотиків, так і в ході практичної діяльності державних органів, які здійснюють боротьбу із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Боротьбі з контрабандою та незаконним обігом наркотиків серйозну увагу приділяють Державна митна служба України, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, Прокуратури і Суди України та інші зацікавлені державні органи та міністерства і відомства, які вживають дійових заходів щодо протидії незаконному перетинанню через державний кордон України наркотиків, виявлення причин і умов, які сприяють контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Відносно до цього ми спробуємо дати основні організаційно-правові основи діяльності органів державної влади, судових органів і органів прокуратури в сфері обігу та в галузі протидії незаконному обігу (у тому числі і контрабанді) наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Не торкаючись повноважень — **Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України а також Міністерства охорони здоров'я України (Комітету з контролю за наркотиками)**,¹ оскільки їх повноваження передбачені Конституцією України, звернемо увагу на організаційно-правові основи діяльності у цій сфері правоохоронних органів, митних органів та судових органів і органів прокуратури України:

Правоохоронні органи України (МВС, СБУ, ДПА, Держкомкордон)

1) здійснюють попередження, виявлення, припинення, розслідування, розкриття незаконних діянь у сфері незаконного обігу НЗ, ПР і П; 2) здійснюють проведення оперативно-розшукових заходів з метою припинення незаконного обігу НЗ, ПР і П; 3) здійснюють виявлення причин і умов, які сприяють здійсненню правопорушень у сфері обігу НЗ, ПР і П і застосування заходів до їхнього усунення; 4) здійснюють виявлення осіб, схильних до здійснення незаконних дій у сфері обігу НЗ, ПР і П та проводять серед них профілактичну роботу; 5) здійснюють контроль за діяльністю громадян і організацій у сфері обігу НЗ, ПР і П; 6) здійснюють проведення експертних досліджень за матеріалами оперативно-розшукових і кримінальних справ; 7) здійснюють виконання прийнятих, у встановленому порядку в межах їх компетенції, рішень прокурора, суду, слідчого.

Державна митна служба України

1) здійснює митне оформлення обігу НЗ, ПР і П при їх переміщенні через митний кордон України; 2) установлює перелік пунктів пропуску через митний кордон України, через які дозволяється ввіз, вивіз з України і транзит через її територію НЗ, ПР і П; 3) взаємодіє з правоохоронними органами в боротьбі з контрабандою наркотиків шляхом проведення “контрольованої поставки”, а також обмінюється оперативною інформацією з правоохоронними органами, відносно фізичних та юридичних осіб котрі підозрюються в незаконному обігу НЗ, ПР і П; 4) здійснює дізнання по справах про контрабанду (у тому числі, і про контрабанду обігу НЗ, ПР і П); 5) розробляє і затверджує інструкції, технологічні схеми, методики в сфері організації митного контролю і митного оформлення переміщуваних через митний кордон України обіг НЗ, ПР і П.

Прокуратура України

1) здійснює нагляд за розслідуванням кримінальних справ по всіх злочинах, які пов'язані з незаконним обігом НЗ, ПР і П; 2) здійснює нагляд за діяльністю органів СБУ, МВС, ДПА, ДМСУ і Держкомкордону при проведенні ними ряду оперативно-розшукових заходів, спрямованих на протидію незаконному обігу наркотиків, а також нагляд за дотриманням законності цими органами; 3) здійснює підтримку державного обвинувачення в судах по справах про незаконний обіг НЗ, ПР і П; 4) здійснює розгляд заяв громадян про порушення прав і законних інтересів у сфері обігу НЗ, ПР і П.

Суди України

1) здійснюють розгляд справ про злочинів пов'язаних із незаконним обігом НЗ, ПР і П; 2) вирішують питання про застосування примусових заходів медичного характеру до осіб, хворих на наркоманію; 3) здійснюють розгляд скарг на неправомірні дії посадових осіб правоохоронних органів, які ведуть боротьбу з незаконним обігом НЗ, ПР і П; 4) здійснюють розгляд цивільних справ про відшкодування збитків, які заподіяно незаконними діями громадян, організаціям, посадовим особам в сфері обігу НЗ, ПР і П; 5) здійснюють видання керівних роз'яснень пленуму з питань застосування законодавства про боротьбу з незаконним обігом НЗ, ПР і П (Верховний Суд України).

Але не все так безхмарно, як здається. Основні питання, без вирішення яких неможливо покращити боротьбу з контрабандою НЗ, ПР і П взагалі, та з наркозлочинністю зокрема, так і залишаються невирішеними, це: нерозроблений план спільних дій по забезпеченню безпеки держави від проникнення контрабандних наркозасобів в Україну, їх виробництва та розповсюдження; невирішене питання про налагодження діяльності створеного на базі МВС України автоматизованого банку даних “Наркобізнес” та його матеріально-технічного оснащення; нерозроблений механізм реалізації виконання вимог частини 3 статті 6 Закону України “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними” щодо відрахування 50 відсотків вартості конфіскованого майна і коштів, визнаних судом набутими у ході злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, органам, які безпосередньо проводили дізнання та слідство, здійснювали припинення протиправної діяльності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів або за інформацією яких здійснювалося припинення та їх експертне забезпечення; невирішене питання стосовно надання спеціальним підрозділам митних органів (підрозділам організації боротьби з контрабандою та

порушеннями митних правил, власної безпеки) права на проведення оперативно-розшукової діяльності, а митній службі України — статусу суб'єкта Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”. І це тільки неповний перелік основних питань, які швидко треба вирішувати спільними зусиллями на користь спільної справи.

Що стосується переліку проблем, які ми навели вище, існує ще одна, дуже важлива, яка призводить до зниження і поступової втрати ефективності в боротьбі з наркобізнесом та з контрабандою наркосасобів. Ця проблема полягає у нескоординованості діяльності між правоохоронними та митними органами України у зазначеному напрямку, а також відсутності чітких орієнтирів у роботі, погодженості дій у боротьбі з контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин між різними силовими структурами. СБУ, МВС, ДМСУ, Держкомкордон ведуть певну роботу в рамках своєї компетенції. Але при цьому відсутнє загальне бачення цієї проблеми і немає погодженості в діях для досягнення єдиної загальної мети.

Рішення цієї проблеми ми бачимо у проведенні реформи правоохоронних органів України, в результаті якої була б створена нова спецслужба, яка б керувала і вирішувала основні питання в боротьбі з наркобізнесом. Цей правоохоронний орган можна умовно назвати — Державний комітет України з контролю за незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Ми вважаємо, що необхідно створити Державний комітет України з контролю за незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на базі Головного управління податкової міліції Державної податкової адміністрації України².

На перший погляд, досить важко провести аналогії між боротьбою з незаконним обігом НЗ, ПР та П і податковими злочинами. Але, як ми вже відзначали, наркобізнес — це одне з основних джерел фінансування організованої злочинності. На десятки мільярдів наркодоларів підкуповуються чиновники, фінансуються терористичні організації. При цьому представники наркобізнесу розширюють сферу свого впливу на легальні сектори економіки: ігровий бізнес, роздрібна торгівля, туризм для легалізації своїх доходів. Для ефективної боротьби з незаконним обігом наркосасобів (а також і контрабандою цих засобів), необхідно акцентувати роботу з підриву фінансової бази цього бізнесу з активним застосуванням законодавства по боротьбі з відмиванням грошей. Тому боротьба з поширенням наркотиків, наркобізнесом дасть можливість вирішувати й інші правоохоронні задачі через вплив на фінансову складову організованої злочинності.

Можна припустити, що у результаті проведення цієї реформи (як ми вже її назвали) відбудеться свого роду реформування вже діючого правоохоронного органа на рішення ще однієї групи задач. Вся інфраструктура, слідчі ДПА³, усі матеріальні об'єкти і підрозділи, що забезпечують оперативно-слідчий процес у Головному управлінні податкової міліції, будуть збережені. Вони в такому ж складі, з тими ж повноваженнями, але з додатковою групою обов'язків продовжать роботу, як в Державній податковій адміністрації, так і в антинаркотичному Держкомітеті (також можливо, що у таку структуру можуть увійти і співробітники МВС та СБУ, що працюють у сфері боротьби з наркотиками). **Адже слід ще раз підкреслити, що в тій сфері, у якій прийдеться працювати новому правоохоронному органу, базову частину правопорушень будуть складати фінансові махінації, господарські злочини й інші правопорушення**, що у тому чи іншому вигляді знаходилися в компетенції податкової міліції.

Але питання щодо створення нового окремого правоохоронного органа по боротьбі з незаконним обігом НЗ, ПР і П є вельми дискусійним і, по суті, потребує високопрофесійних кадрів, міцної матеріально-технічної бази, а також розуміння і підтримки суспільної думки на користь спільної справи, а це, як відомо, справа не одного дня.

З урахуванням названих у роботі проблем та завдань, що виникають у цій наркоситуації, яка створилась у нашій країні, вважаємо за доцільне:

1. Державній податковій адміністрації України, Міністерству внутрішніх справ України, Держмитслужбі України, Мінфіну України, Державній прикордонній службі України, Службі безпеки України, Мінекономіки України, Мін'юсту України, спираючись на зарубіжний досвід, увести тимчасово в чинне законодавство норму про обов'язкове відшукання та арешт усього майна і коштів збувальників наркотиків з наступним покладенням на них права доведення (протягом 1 місяця), що це майно і кошти вони набули законним шляхом. У разі невиконання таких обов'язків надати судам право ухвалювати рішення про конфіскацію майна і коштів на користь держави.

2. Міністерству внутрішніх справ України, Службі безпеки України, Держмитслужбі України, Державній прикордонній службі України вирішити питання про налагодження діяльності створеного на базі МВС України автоматизованого банку даних “Наркобізнес” та, на пайових засадах, його матеріально-технічного оснащення.

3. Міністерству внутрішніх справ України, Службі безпеки України, Держмитслужбі України, Державній прикордонній службі України розробити план спільних дій по забезпеченню безпеки держави від проникнення контрабандних наркосасобів в Україну, їх виробництва та розповсюдження.

4. Державній податковій адміністрації України, Міністерству внутрішніх справ України, Мінфіну України, Державній прикордонній службі України, Службі безпеки України, Держмитслужбі України, Мінекономіки України розробити механізм реалізації виконання вимог частини 3 статті 6 Закону України “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними” щодо відрахування 50 % вартості конфіскованого майна і коштів, визнаних судом набутими в ході злочинної діяльності, пов’язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, органам, які безпосередньо проводили дізнання та слідство, здійснювали припинення протиправної діяльності, пов’язаної з незаконним обігом наркотичних засобів або за інформацією яких здійснювалося припинення, та їх експертне забезпечення.

Примітки

¹ Але ми все ж наведемо дуже стисло основні організаційно-правові основи діяльності цих органів в сфері обігу та в галузі протидії незаконному обігу НЗ, ПР і П:

Президент України

1) контролює і координує діяльність центральних органів виконавчої влади, а також правоохоронних органів у сфері боротьби з незаконним обігом НЗ, ПР і П; 2) видає обов’язкові до виконання всіма державними органами, посадовими особами укази в сфері боротьби з незаконним обігом НЗ, ПР і П;

Верховна Рада України

1) ухвалює закони, які регулюють обіг НЗ, ПР і П, а також спрямована на боротьбу з їх нелегальним обігом; 2) визначає основи внутрішньої і зовнішньої політики в сфері обігом НЗ, ПР і П; 3) затверджує загальнодержавні програми по боротьбі зі злочинністю в галузі незаконного обороту НС, ПВ і П.

Кабінет Міністрів України

1) забезпечує проведення єдиної державної політики в галузі обігу НЗ, ПР і П; 2) розробляє і затверджує нормативно-правові акти в сфері регулювання легального обігу НЗ, ПР і П, а також у сфері боротьби з нелегальним обігом НЗ, ПР і П; 3) розробляє і затверджує комплексні національні програми по боротьбі зі злочинністю та здійснює контроль за їх виконанням; 4) здійснює контроль за діяльністю державних підприємств, яка стосується сфери обігу НЗ, ПР і П; 5) контролює діяльність Міністерства охорони здоров’я і Комітету з контролю за наркотиками.

Міністерство охорони здоров’я України (Комітет з контролю за наркотиками)

1) здійснює розробку законодавчих та інших актів з питань обігу НЗ, ПР і П; 2) здійснює розробку і щорічне затверджує перелік НЗ, ПР і П, а також внесення у перелік відповідних змін і доповнень; 3) здійснює видачу сертифікатів на експортні-імпортні операції з НЗ, ПР і П; 4) здійснює видачу ліцензій на діяльність у сфері обігу НЗ, ПР і П; 5) здійснює контроль за діяльністю державних підприємств, установ і організацій, які працюють у сфері обігу НЗ, ПР і П; 6) здійснює прийняття, у межах своєї компетенції, відповідних заходів для усунення порушень, виявлених під час здійснення відповідного контролю за обігом НЗ, ПР і П; 7) здійснює затвердження форм звітності підприємств, що здійснюють діяльність у сфері обігу НЗ, ПР і П; 8) здійснює взаємодію з міжнародними і національними органами, що здійснюють контрольні функції в сфері обігу НЗ, ПР і П.

² Якщо виникає питання про можливість ДПА займатися боротьбою з НЗ, ПР і П, то слід звернути увагу на спільний наказ МВС, СБУ і ДПА від 30 листопада 2001р. № 1065дск/307дск/482дск “Про затвердження Інструкції про порядок проведення оперативної закупівлі та контрольованого постачання предметів, товарів, у тому числі заборонених до обігу, у фізичних та юридичних осіб, незалежно від форм власності”, яка була прийнята на вимоги пункту 2 статті 8 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” (от 18. 02. 92 г., №2135 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 22 (у редакції від 07. 03. 2002 р.). Згідно з ч. 2 параграфу 1.7: “Проведення оперативної закупівлі та контрольованого постачання проводиться щодо наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів”. У системі ДПА право на затвердження постанови на проведення оперативної закупівлі та контрольованого постачання предметів, товарів, у тому числі заборонених до обігу, надається Головному управлінню податкової міліції Державної податкової адміністрації України. Право затвердження постанови надається начальнику Головного управління податкової міліції Державної податкової адміністрації України або його заступникам з оперативно-розшукової роботи.

³ До системи органів Державної податкової адміністрації України належить податкова міліція. Систему органів податкової міліції становлять:

Департамент боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, Слідче управління, Управління по боротьбі з корупцією та безпеки в органах ДПС, Головне управління податкової міліції, до складу якого входять: Управління по організації боротьби з незаконним обігом товарів, Управління по оперативному документуванню, Оперативно-аналітичне управління, Оперативне управління, Управління дослідних перевірок, Управління по оперативному супроводженню збиткових підприємств, Управління організації оперативних заходів по скороченню податкової заборгованості та інші підрозділи, що забезпечують виконання функціональних завдань відповідно до повноважень, наданих податковій міліції чинним законодавством;

– управління податкової міліції, слідчі відділи податкової міліції, відділи по боротьбі з корупцією та безпеки в органах державної податкової служби відповідних державних податкових адміністрацій в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

– відділи податкової міліції, слідчі відділення (групи) податкової міліції відповідних державних податкових інспекцій у районах, містах, районах у містах, міжрайонних та об’єднаних державних податкових інспекцій.

Податкову міліцію очолює начальник податкової міліції — перший заступник голови Державної податкової адміністрації України, а в державних податкових адміністраціях в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі — начальники управлінь податкової міліції — перші заступники голів відповідних державних податкових адміністрацій.

Література

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18. 02. 92 р., № 2135 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 22. — Ст. 303 XII (у редакції від 07. 03. 2002р.).
2. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30. 06. 93 р., № 334 — 1 — XII // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 35. — Ст. 358.
3. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15. 02. 95 р., № 62/95 — ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 10. — Ст. 62.
4. Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів: Закон України від 15. 02. 95 р., № 62/95 — ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 10. — Ст. 60.
6. Про порядок видачі сертифікатів на ввезення в Україну та вивезення з України наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: Постанова Кабінету Міністрів України від 03. 02. 97р., №146 (зі змінами від 28. 04. 01р.).
7. Про затвердження Переліку пунктів пропуску на митному кордоні України, через які дозволяється ввезення, вивезення та транзит через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: Наказ ДМСУ від 03. 07. 97р., № 296.
8. Про затвердження Інструкції про порядок проведення оперативної закупівлі та контрольованого постачання предметів, товарів у тому числі заборонених до обігу, у фізичних та юридичних осіб, незалежно від форм власності: Спільний наказ МВС, СБУ і ДПА від 30 листопада 2001р. № 1065дск/307дск/482дск.
9. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: Навчальний посібник / Відп. ред. Я. Кондратьєв. — Київ: Юрінком Інтер, 2002. — С. 228.
10. Таможня (информационно-аналитическое обозрение). — 2003. — № 7 (80) август. — С. 12–13.

УДК 342.951:347.79(477)

О. В. Попов*здобувач кафедри морського та митного права
ОНЮА***ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ “МОРЯКІВ” — ГРОМАДЯН УКРАЇНИ**

В Україні існує законодавчо визначена категорія громадян — моряки. Конвенцій Міжнародної організації праці щодо даної категорії громадян нараховується в цілому 25% — 32 документа. Вони всі мають різноманітний характер — від обов’язкового до рекомендаційного. Як відомо Україна є дійсним членом МОП.

Наявність в Україні системи освіти, що готує фахівців для морського транспорту (22 навчальних заклади готують фахівців для суден торговельного флоту), підтверджує той факт, що громадян України, які відносяться до даної категорії, з кожним роком стає більше [1].

З огляду на деякі економічні реалії, наші громадяни, що одержали фахову освіту, вимушені працювати на суднах під іноземними прапорами. За даними закордонних судовласників більш сорока тисяч громадян України щорічно влаштовуються на роботу на судна іноземних держав [2].

Для визначення задач, які в Україні необхідно вирішувати з метою реалізації захисту інтересів і прав цієї категорії громадян, визначимо основні положення, що впливають на організацію контролю системою органів державної влади України (в першу чергу — виконавчої).

Одним з основних явищ, за допомогою яких здійснюється реалізація задач системи органів державної виконавчої влади є “контроль”. Б. М. Лазарева визначає його так: “Контроль” (в вузькому розумінні слова) має своїм призначенням перевірку стану і діяльності підконтрольних об’єктів на відповідність законності, ... при цьому перевіряється ... дотримання відповідних правил” [3]. Л. В. Коваль вважає, що “контроль” є методом впливу виконавчої влади на суспільні відносини [4]. Д. Н. Бахрах у свою чергу дотримується думки, що контроль варто вважати “спеціальним юридичним заходом” [5]. На думку Ю. А. Тихомиров зазначає, що контроль є “одним з істотних елементів державного управління”, “однією з стадій управлінського циклу”, яка служить “засобом перевірки, що інтегрує, загального курсу управління і відповідності йому всіх управлінських функцій” [6]. В. К. Колпаков, аналізуючи головні характеристики методу управління, робить висновок про те, що це “засіб цілеспрямованого управлінського впливу” [7].

Таким чином “контроль” — це складне явище, що є методом державного управління, формою його реалізації, одним з елементів і заходів здійснення державного управління.

У зв’язку з вищенаведеним проаналізуємо існуючу систему органів державної виконавчої влади України, яка здійснює контроль щодо захисту прав моряків, відповідно загальним правам їх як громадян України, і спеціальним вимогам, що закріплені чинним законодавством України.